

Witold Wieteska

STRESZCZENIE

EGZYSTENCJALIZM LOUISA LAVELLE'A I JEAN-PAULA SARTRE'A.

ANALIZA PORÓWNAWCZA (1928-1946)

Napisana pod kierownictwem prof. dr hab. Tadeusza Gadacza

Celem pracy jest porównanie dorobku dwóch filozofów – Louisa Lavelle'a i Jean-Paula Sartre'a pod kątem różnic i podobieństw głównych idei egzystencjalnych zawartych w ich dziełach.

Należy przypomnieć, iż w dotychczasowej literaturze jedynie J.-P. Sartre utożsamiany był z egzystencjalizmem i uważany za jego twórcę. Najbardziej znana jest jego formuła „egzystencja poprzedza esencję”. Louis Lavelle uważany był za filozofa ducha. Jednak o wzajemnych podobieństwie obu Autorów wzmiankowano już za ich życia. W początkach narodzin egzystencjalizmu często zestawiano ich poglądy. Wraz jednak z rosnącą sławą i znaczeniem filozofii i dzieł literackich Sartre'a ten związek został zapomniany, a Louis Lavelle sklasyfikowany nieodwołalnie i jedynie jako filozof ducha. O narodzinach filozofii egzystencji i historii wzajemnych relacji oraz sporów komentatorów piszę we wstępie do pracy.

Autor tej pracy postawił sobie dwa zadania. Pierwsze to odkryć pole wzajemnych podobieństw i pokazać uprzedniość Lavelle'a w przypadku takich formuł egzystencjalnych, jak: „człowiek wymyśla człowieka”, „egzystencja poprzedza istotę”, „człowiek jest odpowiedzialnych za siebie i za cały świat”. Drugim zadaniem było pokazać ducha egzystencjalizmu poprzez wzajemne polemiki obu Autorów. Polemiki te zostały przeze mnie odtworzone i równocześnie stworzone na bazie analizy głównych prac obu Autorów – *Bytu i nicości* – J.-P. Sartre'a i *De l'Acte (O Akcie)* – L. Lavelle'a. Jak realizuję te zadania?

W pierwszym rozdziale przedstawiam formułę: „człowiek wymyśla człowieka”, zestawiając dwa teksty – Sartre'a i Lavelle'a. Ich dokładna analiza wykazuje zdumiewającą zbieżność nie tylko słów, ale również sposobu argumentacji i uzasadnienia tej formuły. L. Lavelle przedstawił swoją formułę już w 1939 roku w dziele *L'Erreur de Narcisse (Błąd Narcyza)*, zaś u Sartre'a odnajdujemy ją dopiero w książeczce *Egzystencjalizm jest humanizmem* z roku 1946. Analiza źródeł pokazuje, iż Sartre nie mógł odnaleźć tej formuły w dziele Heideggera *Bycie i czas*, gdyż ten ostatni uważa samo „wymyślanie” jako cechę

„ciekawości”, która związana jest jednym ze sposobów ucieczki od bycia. W dalszej części rozdziału zajmuję się pojęciami „opuszczenia”, „bycia bez oparcia i pomocy”, „skazania”, „moralności” i takimi zagadnieniami, jak: szczerość, projekt Boga, nicość, wiara.

W drugim rozdziale zajmuję się formułą „egzystencja poprzedza istotę”. I tu znów L. Lavelle uprzedził na wiele lat Sartre’a. Po raz pierwszy formuła „egzystencja poprzedza istotę” pojawiła się w dziele Lavelle’a *De l’Acte* w 1937 roku, zaś u Sartre’a pojawiła się dopiero w *Byciu i nicości* w 1943 roku. Inspiracją dla tej idei, wbrew deklaracjom samego Sartre’a nie był M. Heidegger, który potwierdza to w swoim *Liście o humanizmie*. W analizach podobieństwa tej formuły korzystam z tekstu z *Egzystencjalizm jest humanizmem* Sartre’a i *De l’Acte* Lavelle’a. Analiza wykazuje podobieństwo nie tylko samych słów danej formuły, ale również argumentacji i sposobu jej przedstawienia. Zajmuję się przy tym egzystencją w świetle takich zagadnień, jak: spontaniczność i natura, stwarzanie i posiadanie, obecność i nieobecność, samotność i komunikacja oraz w świetle metafor daru, ofiary i światła.

Rozdział trzeci nosi tytuł „W świecie podobieństw czyli perspektywy badań”. Przedstawiam w nim formułę „odpowiedzialności za siebie samego i za cały świat”, zestawiając ze sobą tekst Sartre’a z *Bytu i nicości* oraz Lavelle’a *De l’Acte*. I znów odkrywamy tożsamość formuły w sferze słów i bliskie podobieństwo w sposobie jej ujęcia, przedstawienia, problematyki. W analizie tekstów źródłowych przedstawiam skrótowo pojęcia: bycia autorem, przeszkody, trwogi, samej odpowiedzialności i ucieczki od niej. W rozdziale tym wskazuję również na inne pola podobieństw i perspektywy dalszych badań.

W zakończeniu pokazuję, iż ujęte przeze mnie formuły są nie tylko podobne lub takie same w sferze słów, ale kryje się za nimi również wielkie podobieństwo sposobów argumentacji, zestawu pojęć i wysnuwanych wniosków. Choć obaj Autorzy – Sartre i Lavelle milczeli o sobie (jedynie Lavelle odniósł się ze wskazaniem na Sartre’a w jednym miejscu w swojej pracy w 1947 roku) to jednak uważam, że w pracy udało mi się udowodnić pierwszeństwo Louisa Lavelle’a i wtórność przedstawionych w filozofii Sartre’a wybranych zagadnień wobec osiągnięć Lavelle’a. Udało mi się również wykazać, iż źródłem inspiracji Sartre’a nie był Heidegger. W drugiej części zakończenia prowadzę dyskusję z poglądami komentatorów, którzy zajmowali się różnicami i podobieństwami w filozofii obu Autorów.

Osiągnięciem tej pracy jest udowodnienie prawdziwości słów prof. T. Gadacza o tym, iż choć „J.P. Sartre był jedynym egzystencjalistą we Francji to Louis Lavelle był we Francji pierwszym filozofem egzystencji.”

Witold Adamczewski